

34. Mühürnâme-yi Caferî**Gökhan ŞENYURT¹****APA:** Şenyurt, G. (2021). Mühürnâme-yi Caferî. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (23), 526-543. DOI: 10.29000/rumelide.949480.**Öz**

Hz. Ali'nin birçok kerametini barındıran ve onun üstünlüklerini dile getiren Alevî-Bektaşî sahası metinlerinden biri de Derviş Muhammed Yemîni'nin *Faziletname*sidir. XVI. yüzyılın ilk yarısında kaleme alınan tercüme-telif niteliğindeki bu eserin zeminini Hz. Ali oluşturmakla birlikte, eserin incelenen bazı nüshalarında *Mühürnâme-yi Caferî* başlıklı 73 beyitlik kısa bir mesneviye tesadüf olunmuştur. Vâle adlı bir kadın tarafından Hz. Muhammed'den emanet alınan bir taşın önce Hz. Ebûbekir'e götürülmesi, sonrasında Hz. Ali'den başlayarak On İki İmam sırasına göre fantastik bir kurguyla aktarılıp nihayetinde İmam Cafer'e ulaşması ve böylece bu taşın bir Caferîlik sembolü hâline gelmesi hadisesi mesnevinin muhtevasını oluşturmaktadır. Bu çalışmada öncelikle Derviş Muhammed Yemîni ve *Faziletname* hakkında bilgi verilmiş, daha sonra *Mühürnâme-yi Caferî* şekil ve içerik bakımından incelenerek, *Faziletname*'nin eski nüshalarında olmayan bu kısa mesnevinin Caferî temayüllü bir müstensihin müdahalesiyle içeriğe sonradan dâhil edilme ihtimali değerlendirilmiştir. Son olarak da tespiti yapılarak incelenen dört nüshanın karşılaştırılmasıyla elde edilen tenkitli metni verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Mesnevi, Derviş Muhammed Yemîni, *Faziletname*, *Mühürnâme-yi Caferî***Muhurname-yi Jafari****Abstract**

One of the Alevi Bektashi texts which has got Hazrat Ali's oracles and superiority is Dervish Yemini's *Fazilatname*. Written in the first half of the 16th century, the base of this work of translation and copyright belongs to Hz. Ali, a short masnavi of 73 couplets called *Muhurname-yi Jafari* was found in some of the examined copies of the work. Being taken the stone entrusted from Hazrat Muhammed to Hazrat Ebubekir by a woman whose name is Vale, then starting with Hz. Ali, It was transmitted in a fantastic way according to the order of the Twelve Imams and reached Imam Jafar at the end. Thus, the fact that this stone becomes a symbol of Caferism constitutes the content of the masnavi. Firstly, it is given information about Dervish Yemini and his work '*Fazilatname*', after that by analyzing the *Muhurname-yi Jafari* in point of form and content, it is evaluated the possibility of inclusion of this masnavi by a scribal leaning Caferism that is not found in old copies of *Fazilatname*. Finally, the critical text obtained by comparing the four copies that were determined and analyzed was given.

Keywords: Masnavi, Dervish Muhammed Yemini, *Fazilatname*, *Muhurname-yi Jafari*

1 Uzm., MEB (İstanbul, Türkiye), gokhansenyurt@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9136-1028 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 22.04.2021-kabul tarihi: 20.06.2021; DOI: 10.29000/rumelide.949480]

1. Giriş

Derviş Muhammed Yemînî, XVI. yüzyıl Alevî-Bektaşî sahasına mensup şairlerden biridir. Hayatı hakkında tezkirelerde hiçbir kayda rastlanmamıştır. İncelenen muhtelif kaynaklarda, şairin yaşamına yönelik bazı ufak detaylara tesadüf olunmuştur. Bu kaynaklara göre, Derviş Muhammed'in asıl adı Ali'dir (Özmen, 1995: 43). Kutbu kabul ettiği Otman Baba'dan ve Otman Baba'nın ardından posta oturan Akyazılı Sultan'dan sonra Hurufilik anlayışını yaymaya çalışmış (Gölpınarlı, 1973: 29), XVI. yüzyılın ilk yarısında Manastır dolaylarında şehit edilmiştir (Tevfik, 1327: 59-60; Noyan, 1999: 278-279). Bunun yanında *Demir Baba Velâyetnâmesi*'nde de Derviş Muhammed'e ve yaşadığı döneme temasıyla ilgili birtakım bilgiler yer almaktadır (Kılıç ve Bülbül, 2011: 18-150).²

Bu muhtelif eserler dışında Derviş Muhammed'le ilgili bazı ayrıntılara, kendi eseri olan *Fazîletnâme*'de rastlanmaktadır. Öncül kaynak olarak kabul edilen *Fazîletnâme*'ye göre, şairin mahlası Yemînî'dir. Yemînî, Tosun Baba olarak anılan Semerkanlı hafız bir babanın oğludur (Şahin, 2013: 11-12) ve eserini H 925 yılında (M 1519) tamamlamıştır. Eser, esasen Şeyh Rükneddin tarafından Farsça mensur olarak yazılmıştır. Yemînî, bu eseri Türkçe nazma aktarmıştır.³ 7409 beyitten müteşekkil⁴ bu eserin içeriğini oluşturan asıl tema, Hz. Ali'dir. Hz. Ali'nin doğumundan başlayarak vefatına kadar olan süreç, kısmen didaktik bir şekilde ve çoğunlukla Hz. Ali'nin kerametleriyle donatılmış tahkiyelerden oluşmaktadır. Bunun yanında eserde, Ehl-i Beyt, Hz. Muhammed, On İki İmam gibi İslâm tarihinde önem arz eden şahsiyetler, ejderha/dev gibi fantastik karakterler ile din uğruna yapılan savaşların yer aldığı anlatılar da mevcuttur (Tepeli, 2002: 3-28).

Derviş Muhammed Yemînî'nin *Fazîletnâmesi*, özellikle Alevî-Bektaşî toplumu tarafından sıkça okunan ve değer verilen bir eser hâline gelmiştir. Eserdeki öğretici sahnelerle Hz. Ali temelli anlatıların varlığı, söz konusu toplum açısından dikkate değer bir hâl almış ve yüzyıllardan beri okunup çoğaltılarak, önemini kaybetmeden canlı tutulmaya çalışılmıştır. Bu görüş, *Fazîletnâme*'nin nüsha sayısının fazla olmasıyla da desteklenmektedir (Şenyurt, 2020d: 34).

2 Demir Baba Velâyetnâmesi üzerine yapılan bir çalışma doğrultusunda Derviş Muhammed Yemînî'nin hayat sahnesi daha belirgin hâle gelmiştir. Yapılan değerlendirmede, Yemînî'nin Kanuni Sultan Süleyman'la münasebetinden başlayıp mücerret olma durumuna, doğum ve vefat tarihi ile daha birkaç belirleyici tespite kadar somut çıktılar elde edilmiştir. Detay için bk. (Şenyurt, 2020e: 66-71).

3 Eserin aslen Şeyh Rükneddin'e ait olduğu, *Fazîletnâme*'nin,
Bunı Şeyh Rükne-din şerh eylemişdür
Lisân-ı Fâris içre söylemişdür

Fazîlet-nâme-i şâhı o bihter
Degüldür nazm u neşr içinde söyler

Biz itdük Türki dil içinde manzûm
Bilür varısa eksük ehl-i ma'lûm

beyitlerinde Yemînî tarafından dile getirilmektedir (Tepeli, 2002: 167-168). Orijinal metnin bulunamamasından dolayı, Yemînî'nin bu eseri nazma aktarırken ne gibi müdahalelerde bulunduğu tespitini yapmak mümkün görünmemektedir. Bunun dışında eserde, şairin hayat serüvenini, inanç temayüllerini ortaya çıkaracak kısımları da göz ardı etmemek gerekir. Detay için bk. (Tepeli, 2002).

4 Bu sayı, Yusuf Tepeli'nin doktora tezi çalışmasında ortaya çıkmıştır (Tepeli, 2002: 95). Yusuf Tepeli ayrıca *Fazîletnâme* ile ilgili nüsha tespiti de yapmış ve bunun sonucunda otuz beş nüshanın tasnifini de çalışmasına dâhil etmiştir (Tepeli, 2002: 16-28). Bunun yanı sıra çalışmasının asıl konusunu meydana getiren ve Londra British Museum 19,805; Erzurum Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi 439; Nevşehir Hacı Bektaş İlçe Halk Kütüphanesi Elyazması Eserler Bölümü 263 demirbaş numaralı nüshalarla şekillenen tenkitli metin, sonraki bilimsel çalışmalar için de referans kaynak niteliğinde kullanılmıştır. Çalışmalar için ayrıca bk. (Kırman, 2004; Kırman, 2013; Şenyurt, 2020a; Şenyurt, 2020b; Şenyurt, 2020c).

Tespiti yapılan *Fazîletnâme* nüshalarının bazılarında, tema bakımından muhtevaya dâhil olmayan, müstensihi tarafından sonradan eklendiği kuvvetle muhtemel⁵ *Mühürnâme-yi Caferî* başlıklı kısa bir mesnevi örneğine tesadüf edilmiştir. Aşağıdaki başlıktan itibaren adı geçen eserin şekil ve muhteva özellikleri üzerinde durularak incelenen dört nüshasının karşılaştırılmasıyla elde edilen çeviri yazı metni verilecektir.

2. *Mühürnâme-yi Caferî*'nin şekil özellikleri

Derviş Muhammed Yemîni'ye atfedilen⁶ *Mühürnâme-yi Caferî*, 73 beyitten meydana gelmektedir. Uyak düzeni dolayısıyla mesnevi nazım şekli özelliği taşıyan metin, klasik mesnevi anlayışına uygun olmayarak⁷ doğrudan hikâye ile başlamakta, bu kısım son 4 beyte kadar devam etmektedir. 70.-73. beyit aralığı ise hatimeyi oluşturmaktadır.

Metin, bir ana başlık altında altı alt başlıkla ayrılan kısa bölümlerin içerik bağlamında birleşmesiyle oluşmaktadır. Aşağıda bu başlıklar, içerdikleri beyit aralıklarıyla birlikte verilmiştir:⁸

Ana başlık: *Mühürnâme-yi Ca'ferî vü Mu'cizât-ı Peygamber 'Aleyhisselâm ve İsbât-ı Hücet-i İmâmet u Hâlifetullâh Hazret-i İmâmân Şalavâtullâh-ı 'Aleyhim Ecma'in / Mühürnâme-yi Ca'ferî* (1.-15. beyit aralığı)

1. Alt başlık: *Der Beyân-ı Hilâfet-i Ebû Bekir Rağıyallâhu 'Anhu* (16.-29. beyit aralığı)

2. Alt başlık: *Mühr-i Hacer-i Hazret-i İmâm 'Alî Kerremallâhu Vechehû* (30.-35. beyit aralığı)

3. Alt başlık: *Der Beyân-ı Hazret-i İmâm Hasen Rağıyallâhû 'Anhu* (36.-40. beyit aralığı)

4. Alt başlık: *Der Beyân-ı Mühr-i Hazret-i İmâm-ı Hüseyin Rağıyallâhû 'Anhu* (41.-47. beyit aralığı)

5. Alt başlık: *Der Beyân-ı Mühr-i Hazret-i İmâm Zeyne'l-Âbidîn Rağıyallâhû 'Anhu* (48.-62. beyit aralığı)

6. Alt başlık: *Der Beyân-ı Mühr-i Hazret-i İmâm Muhammed Bâkır Rağıyallâhû 'Anh* (63.-73. beyit aralığı)

Mühürnâme-yi Caferî, remel bahrinin fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbıyla yazılmıştır. Vezin bakımından dikkat çeken nokta, bazı mısralarda vezin bozukluklarının olmasıdır. Müellif nüshasının bulunmaması, hatta asıl müellifinin kim olduğunun dahi bilinmemesi dolayısıyla vezindeki kusurların müstensihinden kaynaklanabileceğini de göz ardı etmemek gerekir. Metnin, örnek teşkil etmesi amacıyla aşağıda sıralanan bazı beyitlerinde vezin bozuktur:

5 *Fazîletnâme*'nin tespit edilen nüshaları arasında müellif nüshasına (H 925) en yakın nüshalar olması dolayısıyla istinsah tarihi H 992 ve H 1059 olan iki nüsha tarafımızca incelenmiş; değerlendirme sonucunda bu başlıklı bir mesnevinin söz konusu nüshalarda yer almadığı anlaşılmıştır. Ayrıca bir önceki dipnotta değinilen doktora tezine referans olan nüshalarda da böyle bir metne rastlanmamıştır. Buradan hareketle, mesnevinin *Fazîletnâme*'ye sonradan eklenmiş olması kuvvetle muhtemeldir. İlgili iki nüsha için bk. (Ankara Milli Kütüphanesi, Eskişehir İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu, 26 Hk 1110 demirbaş numaralı nüsha; Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü, Nevşehir Hacı Bektaş İlçe Halk Kütüphanesi Koleksiyonu, 263 demirbaş numaralı nüsha).

6 Söz konusu mesnevinin *Fazîletnâme*'yle yapısal olarak tek ortak yanı, metnin *Fazîletnâme*'nin birkaç nüshasının son kısımlarına eklenmiş olmasıdır. Bunun dışında metnin Yemîni'ye ait olma ihtimalini zayıflatan ilgili iki nüsha için bk. 4 numaralı dipnot. Ayrıca yapılan iki önemli çalışma da bu görüşümüzü destekler niteliktedir. Bu çalışmalarda, *Fazîletnâme*'ye dışarıdan yapılan birden fazla içerik müdahalesini somut çıktılar şeklinde görebilmekteyiz. İlgili makaleler için bk. (Kutlar, 2010: 261-294; Kutlar, 2011: 21-48).

7 Mesneviler oluşturulurken genel bir sıra izlenmekte ve şair bu düzene uygun bir eser ortaya çıkarmaktadır. Fakat bazı durumlarda bu tertibe uyulmadığı da görülmektedir (Ünver, 1986: 432). Genellikle 'Giriş, Konunun İşlendiği Bölüm ve Bitiş' şeklinde 3 ana kısımdan oluşan mesnevilere (Çiçekler, 2004: 320-322; Kartal, 2001: 69-119) nazaran *Mühürnâme-yi Caferî*'de bu kısımların tamamı yer almamaktadır (bk. 'Tenkitli Metin' başlığı).

8 Tespit edilen nüshalarda farklı iki ana başlık kullanıldığı görülmüştür. Bazı nüshalarda da alt başlıklar kullanılmamıştır (bk. 'Tenkitli Metin' başlığı).

Var-idi bir nîk-baht nîk-rây

Vâle adlu hâtun gör ki bây (1)

Çün işidüb bunı ‘avrat tırur

Alub ol taşu Ebâ Bekr’e gelür (16)

Didi işbu taşu Muştafâ

Mührî kıldı virdi ol kân saĥâ (17)

Ėodılar ol taşu didiler yâ emîr

Eline alınca taş oldu ĥamîr (29)

Elinde mûm-veş oldu taş

Kıldı anda mu ‘cizâtın ol demde fâş (38)

Geçdi üstine bunuñ ĥayli zamân

Çün Hüseyin ol şâh oldu nihân (47)

Eserde en sık görülen aruz kusuru ise imâle-yi maksûredir. Kısa ünlüyle biten bir heceyi veya kısa bir ünlüden ibaret olan açık heceyi, vezin gereği uzun okuyarak kapalı heceye dönüştürme işlemi olan imâle-yi maksûre, aruz kusurlarından sayılsa da kimi usta şairlerin şiirlerinde anlamı güçlendirmek amacıyla başvuru olan bir işlem hâline gelmiştir. Ancak *Mühürnâme-yi Caferî*’de, imâlenin herhangi bir ahenk sağlama amacıyla kullanıldığını ifade etmek pek mümkün değildir. Aşağıda verilen örnek beyitlerde anlam/ahenk kaygısından ziyade mısraları vezne uydurmak düşüncesiyle imâleye sıkça başvurulduğu görülmektedir:

Virdi çün ol taşu anuñ eline

Didi şakla saĥa bu sırrı-yıla (12)

Didi benden soñra kim vaşu baña

Olursa bu taşu virgil sen aña (18)

Kim bu taşu ala avcuna ‘ayân

Mûm gibi ola elinde bî-gümân (19)

Yine ol hâtun Hüseyinüñ katına

Taşu götürdi didi ĥazretine (41)

Aluben girdi yola ol mü’mine

İrdi maşşudına vardı evine (46)

Uzun ünlülerin vezin gereği kısa okunarak kapalı hecelerin açık heceye dönüştürülmesi anlamına gelen zihaf, kelimenin ahengini olumsuz etkilediğinden ve söyleyişte kulak tırmalayıcı bir hâl aldığından,

imâleye göre daha büyük bir kusur olarak kabul edilmiştir. Bu sebeple şairler zihaf yapmaktan kaçınmışlardır. Metinde de bu kurala bağlı kalınarak zihafa başvurulmadığı görülmektedir.

Arapça veya Farsça sözcüklerin vezin gereği Türkçe sözcük özelliğine dönüştürülmesi işlemi, 56. ve 60. beyitlerde “mühr” kelimesinin “mühür” şeklinde okutulması suretiyle yer almaktadır. Manzumede meddin ve ulamanın kusurlu yapılmasına ilişkin herhangi bir tespit yapılmamıştır. Dolayısıyla müellifin/müstensihin, imâle dışındaki diğer vezin işlemlerinde titiz davrandığını söylemek mümkündür.

Mühürnâme-yi Caferî'deki kafiyeleler incelendiğinde, metinde mücerred kafiye ve mürekkeb kafiye kullanımının yaygın olduğu görülmektedir: Muştâfâ/sahâ (17), hacer/haber (22), maķâm/imâm (26), Hâsen/sen (34), evliyâ/Murtażâ (36), gümân/nişân (43), İlah/pâdişâh (51), cüd/vücüd (58) ... Manzumenin 32. beytinde sözcük hâlinde; 2. ve 16. beyitlerinde ek hâlinde olmak üzere toplam üç beyitte sadece redif kullanılmıştır: o yine/çok dem yine (32), katına/hüzürüne (2), тұrur/gelür (16). Bunun dışında manzumede, kafiyeyle birlikte ek hâlinde redif kullanımına sıkça yer verilmiştir: gitdiler/yetdiler (27), eyledi/söyledi (31), katına/hâzretine (41), şehüñ/mehüñ, ola/kıla (60), maķşüdına/mağbūdına (69) ...

Manzumede göze çarpan kusurlardan birisi de aynı sözcüğün sıkça tekrarlanmak suretiyle kafiye için kullanılmasıdır. Müellif, “baña (18, 20), aña (18, 20, 25, 30, 39, 44, 59, 64), saña (25, 30, 39, 59, 64), imâm (11, 26, 28), zamân (47, 50, 61), emir (9, 29, 45) ...”⁹ sözcüklerini kafiye oluşturmak amacıyla birden fazla kullanmıştır. Manzumenin kısa olması göz önünde bulundurulursa, bu denli tekrarların, şairin kafiye oluşturmada zorlandığı şüphesini akla getirmektedir.

Metinde dikkat çeken bir diğer husus da art arda gelen bazı beyitlerin gramatikal bağlantılı olmasıdır. Aşağıda verilen alıntılarda, 1. beyitteki cümlelerin yüklemine veya diğer öğelerinin, devamındaki beytin ilk mısrasında tamamlandığı görülmektedir:

* Didi kim ey bende-i perverdigâr

Kim kıursa bunı böyle âşikâr

Bil kim ol olur baña kâ'im maķâm

Hem vaşimdür baña hem oldur imâm (10-11)

* Hâlini 'arz eyledi ol dem aña

Didi Selmân gel varalım *ben saña*

Göstereyim kim-durur kâ'im maķâm

Ol resül yerine hem dahı imâm (25-26)

* Didi ey serdâr-ı cümle evliyâ

Uş bu taşâ Muştâfâ vü Murtażâ

9 Buna benzer tekrarların metinde sıkça kullanılması sebebiyle tekrara düşen tüm sözcükleri burada sıralamak yerine birkaç örnek verilmesi yeterli görülmüştür.

Eyledi mühr ey imâmü'l-müttakîn

Öyle deyince Hasan aldı hemîn (36-37)

3. Mühürnâme-yi Caferî'nin muhteva özellikleri

3.1. Özeti

Mühürnâme-yi Caferî'de şair, asıl konuya doğrudan giriş yaparak şu hikâyeyi anlatır: Vâle adında bahtı güzel zengin bir kadın vardır. Bir gün Hz. Muhammed'in makamına gider ve huzuruna yüz sürerek birtakım övgülerde bulunup kendisinden sonra bu makama kimin geçeceğini sorar. Hz. Peygamber bu sorudan sonra eline bir taş alır. Taş hamur gibi yumuşar. Hz. Muhammed taşı mühürleyip kadına cevaben, "Kim bu taşı yumuşatır mühürlerse bil ki benim makamıma geçecek kişi de odur. O benim gerçek vekilimdir." diyerek taşı Vâle'ye verir ve bu sırla birlikte saklamasını söyler. Vâle, bu duruma sevinerek oradan ayrılır ve evine doğru yol alır.

Bu olay üzerinden ay ve yıl geçtikten sonra Hz. Muhammed vefat eder ve yerine ortak karar doğrultusunda Hz. Ebûbekir imam olarak seçilir. Vâle bunu duyunca hemen taşı alarak Hz. Ebûbekir'in yanına gelir. Halifeye, "Hz. Muhammed bu taşı mühürledi. Kim bu taşı mum gibi yapar da mühürlerse gerçek vasisinin hiç şüphesiz o kişi olduğu söyledi. Öyleyse sen de bu müşkil işi bana göster." diyerek talepte bulunur. Hz. Ebûbekir bu duruma hem şaşırıp hem hiddetlenerek, "Ey akılsız! Böyle bir şey nasıl olur? Bir taşın mum hâline gelmesi hiç mümkün müdür? Derhal kalk git buradan!" deyip öfkeli bir şekilde kadını makamından gönderir. Vâle, derhâl geldiği yoldan geri döner. O esnada yolu birdenbire Selman'a düşer. Yaşadığı olaydan dolayı sabırsız bir hâldeyken Selman'ı görünce sevinir ve durumu ona anlatır. Selman, "Gel, gidelim. Ben sana kimin imam ve gerçek vasi olduğunu göstereyim." der. Birlikte yola çıkarak Hz. Ali'nin evine giderler ve selam vererek taşı Hz. Ali'nin önüne koyarlar. Hz. Ali, taşı eline alınca taş hamur gibi olur. Taşa mührünü basarak Vâle'ye geri verir ve taşı saklamasını söyler. Vâle, dualar edip onun gerçek vasi olduğunu söyleyerek sevinçli bir şekilde oradan ayrılır.

Bu olayın üzerinden epey bir zaman geçtikten sonra Hz. Ali'nin yerine, oğlu Hz. Hasan geçer. Vâle, taşı Hz. Hasan'ın önüne koyup "Ey tüm evliyaların başı! Bu taşı Hz. Muhammed ve Hz. Ali mühürledi." der. Bunu duyunca Hz. Hasan hemen taşı eline alır. Taş, mum gibi yumuşacık olur. Taşı mühürleyerek Vâle'ye geri verir. Kendisine lazım olacağını ve saklamasını söyler.

Hz. Hasan'ın vefatından sonra yerine kardeşi Hz. Hüseyin geçer. Vâle, Hz. Hüseyin'in makamına gelerek şunları söyler: "Ey bütün âlemlerin sultanı, insanların yol göstericisi! Şüphesiz sen Hz. Ali'nin vasisisin. Kereminle bu taşa bir nişan kıl!" Bunun üzerine Hz. Hüseyin taşı eline alır ve taş o anda mühürlenir. Daha sonra taşı tekrar Vâle'ye vererek onu saklamasını, kendisine lazım olacağını belirtir. Maksudına eren Vâle, oradan ayrılıp evine geri döner.

Hayli zaman geçtikten sonra Hz. Hüseyin vefat eder. Yerine Zeyne'l-Âbidîn geçer. Bir gün Zeyne'l-Âbidîn namaz kılıp Kunut duasını okuduğu sırada Vâle gelir. Vâle'nin gelmesi Zeyne'l-Âbidîn'e malum olur ve şöyle bir dua eder: "Ya İlahî! Sen ki padişahların padişahısın. Bu yaşlı avrat nasıl bir anda buraya gelebildi? Senden onun genç olmasını dilerim!" Zeyne'l-Âbidîn böyle deyince yaşlı hatun Vâle birden gençleşir. Taşı Zeyne'l-Âbidîn'e gösterip "Bunu bana ceddin emanet etti. Hz. Ali ve seçilmiş peygamber (Hz. Muhammed), ayrıca Kerbelâ şehidi olan atan (Hz. Hüseyin) bu taşı mühürledi. Senden de aynı şeyi istiyorum." diye söyler. Zeyne'l-Âbidîn de aynı şekilde taşı mühürler ve kadına şöyle der: "Benden sonra halka rehber olacak kişi Muhammed Bâkır'dır. Bu taşı ona götür ki

mühürlesin. Bu mühür sana kıyamette lazım olacaktır. Elinde taşıdığın bu mühür için Allah sana rahmet etsin. Senin yerin her zaman arşın gölgesi olsun...”

Bir süre sonra Zeyne'l-Âbidîn'in vefatıyla yerine Muhammed Bâkır geçer. Vâle, Muhammed Bâkır'ın yanına gelip şunları söyler: “Ey Zeyne'l-Âbidîn'in vasisi! Bu taşı mühürle ki benim muradım budur. Ceddin Hz. Resul, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin nasıl mühürlediyse senden de dileğim budur, isteğimi yerine getiresin.” Muhammed Bâkır bu sözlerden sonra taşı mühürler. Vâle böylece muradına ermiş olur.

Metnin devamında, Muhammed Bâkır'ın ardından gelecek olan İmam Cafer'e gönderme yapılmaktadır. İmam Cafer'in tüm müminlerin hücceti olduğu ve bu mührün onların elinde bulunduğu vurgulanmaktadır. Metin, bütün müminlerin bu mührden faydalanması ve bağışlanması şeklinde bir duayla sona erer.

3.2. Şahıs kadrosu

Mühürnâme-yi Caferî'nin şahıs kadrosunu oluşturan kişiler, Hz. Muhammed çevresinde teşekkül etmiş, ağırlıklı On İki İmam içerisinde yer alan inanç önderleridir. Vâle adıyla zikredilen ve metnin ana kahramanı statüsünde olan fakat kaynak taramalarında böyle bir isme tesadüf olunamamış bu kadın karakter dışında Hz. Muhammed, Hz. Ebûbekir, Hz. Ali, Selman, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Zeyne'l-Âbidîn, Muhammed Bâkır, Câfer-i Sâdık isimleri standart bir kronolojik sıra doğrultusunda metinde yerlerini almışlardır. Ancak bu sıralamada özellikle iki husus göze çarpmaktadır:

1- İslâm tarihinde ‘Dört Büyük Halife’ olarak nitelendirilen grupta sırasıyla Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali bulunuyorken bu anlatıda zincir kırılarak Hz. Ebûbekir'den Hz. Ali'ye doğrudan bir geçiş yapılmıştır.

2- Anlatı, bir yerden sonra On İki İmam sırasına göre¹⁰ devam ederken altıncı imam Câfer-i Sâdık'ta sona erdirilmiştir.

Bu iki hususa edilecek temasları, anlatının genelinde yayılan Şîa düşüncesi¹¹ çevresinde yapmak yerinde olacaktır. Çünkü bu düşünce grubunun temelinde Hz. Ali'nin, Hz. Muhammed'den sonra devlet yönetimini eline alması vardır. Fakat Hz. Ömer, Hz. Ebûbekir'in halife olması yönünde temaslarda bulunmuş, hilafet bahsi oldubittiye getirilmiş ve Hz. Ali arka planda bırakılmıştır. Şîiler bu bahiste Hz. Ebûbekir'den ziyade, önyak olması bakımından Hz. Ömer'i suçlamaktadırlar (Akdoğan, 2014: 102). Bunun yanı sıra Hz. Ali'ye düşman olan Muaviye'nin, dönemin halifesi Hz. Ömer tarafından sırasıyla Ürdün ve Şam valiliğine atanması, ayrıca Hz. Osman'ın Muaviye ile yakın akraba olmaları (Aycan, 2005: 332), Şîa gruplarının bu iki halifeye tepki göstermesine hatta düşman olmalarına sebep olmuştur. Dolayısıyla da *Mühürnâme-yi Caferî*'de Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın varlığı yok sayılmıştır.

10 Hz. Ali'den başlayarak soy zinciri şeklinde devam eden On İki İmamlar, vefat tarihleriyle birlikte şu şekilde sıralanmıştır: 1- İmam Hz. Ali (M. 661) 2- İmam Hz. Hasan (M. 669) 3- İmam Hz. Hüseyin (M. 680) 4- İmam Zeyne'l-Âbidîn (M. 713) 5- İmam Muhammed Bâkır (M. 733) 6- İmam Ca'fer-i Sâdık (M. 765) 7- İmam Mûsâ el-Kâzım (M. 799) 8- İmam Ali Rızâ (M. 818) 9- İmam Muhammed Cevâd Takî (M. 835) 10- İmam Ali Nakî (M. 868) 11- İmam Hasan Askerî (M. 874) 12- İmam Muhammed Mehdi- İmam Mehdi'nin gaybet hâlinde olduğuna ve dünyaya tekrar gelerek barış ve huzur getireceğine inanılmaktadır (Öz, 2003: 376-377).

11 Terim olarak, Hz. Muhammed'in vefatıyla birlikte devlet başkanlığının Hz. Ali'ye ve onun evlâdından belli kişilere geçmesi gerektiğini savunan grupların ortak adı (Öz, 2010: 111).

Bütün Şîler, Hz. Ali'nin, Hz. Muhammed tarafından seçilmiş halife olduğuna ve onun en faziletli sahabe olduğuna ittifak ederler (Ebû Zehrâ, 2018: 43). Hatta Hz. Ali'nin Hz. Muhammed tarafından bizzat tayin edildiğini,

“Ben kimin efendisi isem, Ali de onun efendisidir. Allah'ım, onun dostu olana dost ol. Onun düşmanı olana düşman ol.” “En iyi hüküm vereniniz Ali'dir.”

şeklinde sahih kabul ettikleri bazı hadislere dayandırır (Ebû Zehrâ, 2018: 59). Yine bu görüş mensupları, Hz. Ali'den sonra gelecek olan halifelerin de Hz. Ali'nin soyundan olması gerektiğini savunmuşlardır. Ancak burada da ihtilaf ortaya çıkmıştır. Hz. Hüseyin'den sonra gelen imamlar noktasında görüş birliği oluşmamış, muhtelif gruplanmalar baş göstermiştir. Bunlardan çalışmamıza katkı sağlayacak “İsnaaşeriyye” ve “İsmâîliyye” fırkalarıdır. İsnaaşeriyye'ye göre halifelik, On İki İmam seyrine göre¹² devam etmektedir ve bu seyrinde sorun teşkil edecek herhangi bir husus yoktur. İsmâîliyye'de ise altıncı imam Câfer-i Sâdık'a kadar ihtilaf bir durum yoktur. İki fırkanın ayrıldığı nokta da buradan itibaren başlamaktadır. İsnaaşeriyye, Câfer-i Sadık'tan sonra imametin, oğlu Musa Kâzım'a geçmesini savunurken İsmâîliyye ise diğer oğlu İsmail'e geçmesi yönünde ittifak etmiştir.¹³ İşte bu ayırım, muhtemelen, anlatının devamını getirmede bir engel olarak görülmüş, Câfer-i Sâdık'tan sonrası metne dâhil edilmemiştir.

Aslında imamet anlayışına göre Şîa'nın tüm kolları, Câfer-i Sâdık'ın imametini kabul etmiştir (Karaman, 1993: 4). Böylelikle sahneye Ca'feriyye adıyla zikredilen bir fıkıh mezhebi ortaya çıkmış, tasavvuf ehlinin evliya olarak nitelendirdiği Câfer-i Sâdık'ın öğretileri de bu mezhebi şekillendirmiştir (Öz, 1993: 1-3). Yine bu mezhebe mensup kişilerin namaz kılarken secde esnasında alınlarını temas ettirmek suretiyle secde edilecek yere bir taş/toprak parçası koydukları bilinmektedir. Bunun sebebi olarak; secdenin yiyecek ve elbisenin dışında, temiz bir toprağa veya taş, kum, kil gibi doğal bir maddeye yapılması gerektiği yönündedir.¹⁴ Başka bir görüş ise, Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesi dolayısıyla Kerbelâ toprağına gösterilen saygının bir nişanı olmasıdır (İnce, 2012: 248-258). Her iki durum da kabul edilebilir niteliktedir fakat metin bağlamında değerlendirilecek olursa ikinci yaklaşımı anlatıyla ilişkilendirmek mümkün değildir. Çünkü Hz. Hüseyin metinde aktif hâdedir ve taşı mühürleyip kendisinden sonra gelecek vasisi için Vâle'ye teslim etmiştir.¹⁵

4. Mühürnâme-yi Caferî'nin nüshaları

Yapılan kütüphane katalog taramaları ile üzerinde çalışılan bazı nüshaların incelenmesi sonucunda *Mühürnâme-yi Caferî*'nin, biri matbu olmak üzere dört nüshası tespit edilebilmiştir. Nüshaların doğrudan söz konusu metne ait olmadığını, tüm çıktıkların Derviş Muhammed Yemînî'nin *Fazîletnâmesi* içerisinde yer aldığını söylemek, metni değerlendirmek açısından daha doğru olacaktır. Aşağıda, incelemeye tabi tutulan nüshaların künyeleri yer almaktadır:

1- Yemînî (1325-1327). *Fazîlet-nâme-i Cenâb-ı Şâh-ı Vilâyet*, Der-Sa'âdet: Cihan Matbaası, s. 294-296

12 Bk. 2 numaralı dipnot.

13 Detaylı bilgi için ayrıca bk. (Ebû Zehrâ, 2018: 59-68).

14 Konu ile ilgili 18.04.2021 tarihinde erişilen internet adresleri şu şekildedir:
<https://www.caferilik.com/namazda-neyin-uzerine-secde-edilmelidir/>
<http://www.turcav.org/caferiler-neden-topraga-secde-ederler-127504>
<https://www.islamkutuphanesi.com/turkcekitap/online/makaleler/secde.htm>
<http://caferimektebi.blogspot.com/2014/09/caferiler-neden-topragatasa-secde.html>

15 Bk. 3.1. numaralı başlık.

2- Yemînî, *Beyân-ı Mu'cizât-ı Ahmedî Fazl-ı Fazîlet-i Şâh Ali Nâm Kitâbdan Yazıldı*, Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş-ı Velî'yi Araştırma Merkezi, 454, 137a-139b.

3- *Mühürnâme-yi Ca'ferî vü Mu'cizât-ı Peygamber 'Aleyhisselâm ve İsbât-ı Hüccet-i İmâmet ü Halîfetullâh Hazret-i İmamân Salavâtullâh-ı 'Aleyhim Ecma'în*, Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Nevşehir Hacı Bektaş İlçe Halk Kütüphanesi Koleksiyonu, 133, 252b-255b.

4- *Mühürnâme-yi Ca'ferî vü Mu'cizât-ı Peygamber 'Aleyhisselâm ve İsbât-ı Hüccet-i İmâmet ü Halîfetullâh Hazret-i İmamân Salavâtullâh-ı 'Aleyhim Ecma'în*, Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Nevşehir Hacı Bektaş İlçe Halk Kütüphanesi Koleksiyonu, 275, 173a-176b.

Sonuç

Mühürnâme-yi Caferî, XVI. yüzyıl Alevî-Bektaşî şairi Derviş Muhammed Yemînî'nin *Fazîletnâme* adlı eserinin muhtevasında olması dolayısıyla Yemînî'ye atfedilen, fakat incelenen H 992, H 1059, H 1087 nüshaları ile istinsah tarihi belli olmayan Atatürk Üniversitesi Kitaplığı 439 demirbaş numaralı nüshasında böyle bir metnin yer almadığı, buradan hareketle metnin Yemînî'ye ait olamayacağı görüşü ortaya çıkmaktadır. Müellif nüshasının (H 925) bulunamaması her ne kadar bu görüşümüze kesin gözüyle bakılmasını engelliyor olsa da incelediğimiz nüshaların istinsah tarihlerinin müellif nüshasına yakınlığı, bizim bu yaklaşımımızı kuvvetlendiren somut çıktılar niteliğindedir. Ayrıca metnin, *Fazîletnâme*'nin genel yapısı dışında yer alması, yukarıda sıraladığımız nüshalarda *Mühürnâme-yi Caferî* dışında başka metinlerin de varlığının tespit edilmesi, görüşümüzü daha da kuvvetlendiren referans metinler olarak değerlendirilebilmektedir. Bunun yanı sıra metnin geneline yayılmış Şîa/Caferî atmosferi, müstensihin kimliği belirlenemese de inanç temayülünü hissettirecek nitelikte olup metne müdahale eden kişinin Yemînî dışında bir başkasının olabilme ihtimalini daha da arttırmaktadır.

Tüm bu muhtelif yaklaşımların yanında *Mühürnâme-yi Caferî*'yi sahaya katkı sağlaması yönüyle ele almak daha mühim gözükmektedir. 73 beyitten oluşan bu kısa mesnevi üzerine yaptığımız çalışmanın, başka nüshaların bulunmasıyla daha kapsamlı bir hâl alması umulmaktadır.

Metnin kuruluşunda izlenen yöntem

1- Çalışmada, *Mühürnâme-yi Caferî*'nin, tespit ettiğimiz dört nüshası da kullanılmıştır. Hazırlanan tenkitli metinde nüshaların hiçbiri referans alınmamış, kelimelerin vezin ve dil bakımından doğru olduğu düşünülen şekilleri tercih edilmiştir.

2- Metinler arasındaki harf, hece, sözcük veya sözcük grubu farklılıklarının tamamı, dipnotlarda gösterilmiştir.

3- Gerek duyulduğu müddetçe metne yapılan dış müdahaleler köşeli parantez [ ] içerisinde gösterilmiştir. Müdahale edilemeyen kısımlardaki vezin kusurları da dipnotlarda belirtilmiştir.

4- Mesnevinin yazıldığı dönemi kesin olarak belirleyemediğimiz için metinde eklerin ve sözcüklerin okunuşunda standart imlaya bağlı kalınmıştır.

5- Dipnotlarda geçen K1. ve K2., Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğünde yer alan nüshalardan sırasıyla 133 ve 275 demirbaş numaralı nüshaları; H. Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi nüshasını, M. matbu metni ifade etmektedir.

Tenkitle Metin

Mühürnâme-yi Caferî vü Mu'cizât-ı Peygamber 'Aleyhisselâm ve İşbât-ı Hücet-i İmâmet u Hâlifetullâh Hâzret-i İmâmân Şalavâtullâh-ı 'Aleyhim Ecma'in¹⁶

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Var-idi bir nîk-baht [u] nîk-rây
Vâle adlu hâtun gör ki bây¹⁷
2. Geldi bir gün Muştafânuñ katına
Yüz yire koydu anuñ huzûrına¹⁸
3. Didi ey sultân-ı cümle kâ'inât
Kim saña yokdur cihânda müşkilât¹⁹
4. Bir su'âlüm var saña ey nür-ı pāk
Çün seni cāndan seven olmaz helāk²⁰
5. Saña senden şoñra kim kâ'im maķâm
Kim olısdur didi ey şâh hâtem²¹
6. Budur[ur] senden su'âlüm yâ emir
Baña bunı di kerem kıl eydivir²²
7. Kim olısar hem vaşî sen servere
Sen emir-i rüzgâr-ı rehber²³
8. Böyle diyince Muħammed Muştafâ
Aldı bir taş eline ol kân-sahâ

16 K1. ve K2.'de aynı başlık: H. ve M.'de: Mühürnâme-yi Caferî
17 nîk-rây K1. K2.: nîk-berây H. M. // Beyitte vezin kusurludur.
18 koydu K1. K2.: koydı H. M.
19 Kim K1. K2.: kim ki H.: K. M.
20 seven cāndan K1. K2.: cāndan seven H. M.
21 Kim K1. K2.: - H. M. // şâh hâtem: şâh-ı tamâm: H. M.
22 gel H.M.: - K1. K2.
23 rehber K1. K2. H.: rehper M.

9. Ol anuñ avcunda m̄nend-i ħamir
Başdı aña mühr-i ħātem ol emir²⁴
10. Didi kim ey bende-i perverdigār
Kim kılsa buni böyle āşikār
11. Bil kim ol olur baña k̄ā' im maḳām
Hem vaşidür baña hem oldur imām²⁵
12. Virdi çün ol taşu anuñ eline
Didi şakla saña bu sırrı-yıla²⁶
13. Aldı ol taşu sevine sevine
Şād oluban gitdi 'avrat evine²⁷
14. Geçdi bunuñ üzerine m̄h [u] sāl
İrdi ol dem Aḫmed itdi intiḳāl
15. İttifāk ile Ebā Bekri imām
Kıldılar bir nice taḫsīn bā-tamām²⁸

Der Beyān-ı Ĥilāfet-i Ebū Bekir Raḳıyallāhu 'Anhu²⁹

16. Çün işidüb buni [ol] 'avrat tırur
Alub ol taşu Ebā Bekr'e gelür³⁰
17. Didi işbu taşu baña Muştafā
Mührü kıldı virdi ol k̄ān-[ı] saḫā³¹
18. Didi benden soñra kim vaşu baña
Olur-ise bu taşu virgil aña³²

24 anuñ avcunda K1.: taş avcunda K2. taş anuñ avcunda H. M. // mühr-i ħātem ol emir K1. K2.: ħātemüñ ol emir H.: ħātemüñ ol esir M.

25 ol olur K1. K2.: olur ol H. M.

26 saña bu sırrı-yıla K2. H.: bu sırrı-yıla K1.: saña bu sır biline M.

27 aldı K1. K2. H.: aldı M. // oluban K1. K2. H.: olub M.

28 Bu beyit K1.'de yoktur.

29 Bu başlık H. ve M.'de yoktur.

30 Çün işidüb buni 'avrat tırur K1. K2.: İşidüben buni 'avrat tırdı H.: İşidüb buni 'avrat tırdı M. // Ebā K1. K2. H.: Ebū M. // gelür K1. K2.: geldi H. M.

31 baña H.: - K1. K2. // mührü K1. K2.: mühr H.

32 olursa K1. K2.: olur ise H. M.

19. Kim bu taşî ala avcuna 'ayân
Mûm gibi ola elinde bî-gümân
20. Sen eger gerçek vaşî isen aña
Eyle bu müşkil işi der-hâl baña³³
21. Öyle diyince aña ol hûb-fa'âl
Eydür ey bî-'aql bu işdür muhâl
22. Bu ne mümkindür ki ola mûm hâcer
Hışm idüb tur git didi ey bî-hâber
23. Tırdı ol dem içre ol hâtun hemân
Geldüğü yola yine oldı revân
24. Nâgehân Selmân'a yolu oldı düş
Kalmamışdı şabrı ol dem kıldı cüş³⁴
25. Hâlini 'arz eyledi ol dem aña
Didi Selmân gel varalım ben saña³⁵
26. Göstereyim kim durur kâ'im maķâm
Ol resûl yerine hem dağı imâm³⁶
27. Düşdi anuñ yanına hem gitdiler
Vardılar şâh eşigine yitdiler³⁷
28. Girdiler evde oturmuş ol imâm
Didiler yâ şâh-ı 'âdil es-selâm
29. Koydılar taşî öñinde ol emîr
Eline alınca taş oldu hamîr³⁸

33 eger K2. H. M.: - K1.

34 yolu oldı K1. K2.: oldı yolu H. // cüş K1. K2. H.: hoş M.

35 ben K1. K2.: men H. M.

36 kim-durur K1. K2.: kimdür bil H.M. // Ol resûl yerine hem dağı imâm K1.: Ol resûlullâh yerine hem imâm K2. H. M.

37 yanına hem K1. K2.: yanına vü H. M.

38 Koydılar ol taşî didiler yâ emîr K1.: Koydılar taşî öñinde ol emîr K2. H. M.

Müühr-i Hacer-i Hâzret-i İmâm 'Alî Kerremallâhu Vechehü³⁹

30. Başdı ol dem hâtemi mührin aña
Didi kim şaqla gerek olur saña⁴⁰
31. Aldı ol taşu du'âlar eyledi
Hâk vaşısın diyüben [ol] söyledi⁴¹
32. Şâdmân oluben gitdi evine
Geçdi bunuñ üstine çok dem yine⁴²
33. Tâ kim ol sultân-ı 'âlem şâh-ı dîn
Ol vaşî-i rahmeten li'l-'âlemîn
34. Geçdi andan soñra yirine Hâsen
Ol imâmı diñle imdi yine sen
35. Alub[an] ol taşu [ol] 'avrat yine
Götürüben kodı Hâsen öñine⁴³

Der Beyân-ı Hâzret-i İmâm Hâsen Rağıyallahü 'Anhu⁴⁴

36. Didi ey serdâr-ı cümle evliyâ
Uş bu taşu Muştafâ vü Murtażâ
37. Eyledi mühr ey imâmü'l-müttakîn
Öyle diyince Hâsen aldı hemîn
38. Elde mûm-veş oldı hemân-dem taş
Kıldı anda mu'cizâtın oldı fâş⁴⁵
39. Ol dağı mühr eyledi ol dem aña
Didi şaqla kim gerek olur saña
40. Rihletiyile çün Hâsen bağladı raht
Şâh Hüseyne degdi cümle tâc u taht⁴⁶

39 Bu başlık H. ve M.'de yoktur.

40 hâtemi mührin K1.: mührin şâh K2. H. M. // kim şaqla K1.: şaqla kim K2. H. M.

41 du'â K1.: du'âlar K2. H. M. // sen H. M.: - K1. K2. // diyüben K1. K2. H.: diyüb M. // ol K2.: - K1. H. M.

42 oluben K1.: oldı vü K2. H. M. // İlk mısraın vezni kusurludur.

43 Götürüben kodı K1. K2.: Götürüb koydı imâm H. M.

44 Bu başlık H. ve M.'de yoktur. K2.'de Beyân-ı Hâzret-i İmâm Hâsen Rağıyallahü 'Anhu şeklindedir.

45 Elinde mûm-veş oldı taş K1: Elde mûm-veş oldı hemân-dem taş K2.: Elinde çünki mûm oldı ol taş H. M. // ol demde K1. K2.: oldı H. M. // İlk mısraın vezni kusurludur.

Der Beyân-ı Mühr-i Hazret-i İmâm-ı Hüseyin Rağıyallahü 'Anhu⁴⁷

41. Yine ol hâtun Hüseynüñ kâtına
Taşı götürdi didi hazretine
42. Ey şehi sultân-ı cümle 'âlemüñ
Pişvâ-yı rehnümâsı âdemîñ⁴⁸
43. Sen vaşî-i Murtazasın bî-gümân
Kıl keremden işbu taş a bir nişân
44. Aldı ol taşı Hüseyin-i Kerbelâ
Bî-tevaqquf kıldı mühr anda aña⁴⁹
45. Yine ol taşı aña virdi emîr
Gerek olur saña bunu şağla dir
46. Aluben girdi yola ol mü'mine
İrdi maşşûdına vardı evine⁵⁰
47. Geçdi üstüne bunuñ hayli zamân
Çün Hüseyin ol şâh[-ı dîn] oldı nihân⁵¹

Der Beyân-ı Mühr-i Hazret-i İmâm Zeyne'l-Âbidîn Rağıyallahü 'Anhu⁵²

48. Oldı andan sonra Zeyne'l-Âbidîn
Rehnümâ-yı mü'minât-ı mü'minîñ⁵³
49. Bir gün ol server kıılır-ıdı namâz
Kunut okuyuben iderken niyâz⁵⁴
50. Nâ-gâh ol 'avrat irişdi ol zamân
Kıldı ma'lûm anı ol şâh-ı cihân⁵⁵

46 raht K1. K2.: raht H. M.

47 Bu başlık H. ve M.'de yoktur. K2.'de Beyân-ı Mühr-i Hazret-i İmâm-ı Hüseyin Rağıyallahü 'Anhu şeklindedir.

48 şehi K1. K2.: şâh-ı H. M.

49 aña K1. K2. H.: melâ M.

50 Aluben K1.: Aldı vü K2. H. M.

51 üstüne bunuñ K1.: üstüne bunuñ K2. H. M. // Çün Hüseyin ol şâh K1: Çün ol şâh-ı dîn K2. H. M.

52 Bu başlık H. ve M.'de yoktur.

53 mü'minât-ı K1. H. M.: mü'minân-ı K2.

54 Kunut K1. H. M.: Kunud K2. // okuyuben K1. K2.: okuyub H. M.

55 Nâgah K1.: Tâ ki K2. H. M.

Adres

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8

Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714

e-posta: editor@rumelide.com

tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8

Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714

e-mail: editor@rumelide.com,

phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

51. Didi ol demde hemân ki yâ İlâh
Pâdişâhlar üzre sensin pâdişâh
52. İşbu pîr ‘avrat ki geldi nâgehân
Dilerem senden ki ola nevcüvân
53. Öyle diyince imâm ol pîrezen
Nevcüvân oldu bu sırrı diñle sen
54. Ayağıma düşdi geldi ol şehûñ
Didi kim virdi bunı baña ceddüñ⁵⁶
55. Mühr kıldı Murtażâ vü müctebâ
Hem atañ ol şâh şehîd-i Kerbelâ⁵⁷
56. İsterem senden mühür ey ser-firâz
Dergehinden pes budur şâha niyâz
57. Taşı üzre mühür kıldı ol velî
Ol vaşi-i pâk [u] ol sırr-ı ‘Ali
58. Didi benden soñra Bâkır bañr-ı cüd
Halka rehber ola ol şâhib-vücüd
59. Viresin ol dañı mühür ide aña
Tâ kıyâmete gerek olur saña⁵⁸
60. Çün elinde bu mühür hüccet ola
Bî-gümân ol Hâk saña rahmet kıla
61. Sâye-i ‘arş ola yerüñ ol zamân
Câvidân anda kılasın câvidân⁵⁹
62. Nice müddet soñradan ol nâzenin
Dünyâdan çün kıldı riñlet ‘Âbidin⁶⁰

56 bunı virdi baña cedd-i mehûñ K1.: bunı baña virdi ceddüñ K2: men kemteriyim bu dergehüñ H. M.

57 ol K1. K2. H.: - M.

58 kıyâmete K1.: kıyâmetde K2. H. M.

59 kılasın K1. K2.: kılasın H. M.

60 Müddetden soñra ol nâzenin K1.: müddet soñradan ey nâzenin K2. H. M. // K2.’de sayfa tahribatından dolayı ikinci misraın son kısmı eksiktir: Dünyâdan çün -

Der Beyân-ı Mühr-i Hazret-i İmâm Muhammed Bâkır Radıyallâhü ‘Anh⁶¹

63. Bâkır anuñ yirine oldı imâm

İktidâ kıldılar aña hâş u ‘âm

64. Ba’de müddet geldi ol hâtun aña

Didi kim cânım fedâ olsun saña

65. Ey vaşî-i ‘Âbidîn ey hoş-nihâd

Mühr kıl bu taşâ kim oldur murâd⁶²

66. Didi mühr itdi buña ceddün resül

Şebbîr ü Şübber ü ‘ibâd pür-uşûl⁶³

67. Dilürem senden dağı ey pişvâ

İdesin mühr hâcetüm ola revâ

68. Bu kelâmı söyleyince ol velî

Taşa mühr eyledi ol sırr-ı ‘Alî⁶⁴

69. İrdi andan ol dağı maşşûdına

Cânı teslim eyledi mağbûdına⁶⁵

70. Zî sa’âdetlü zihî devletlü cân

Ki ire Muştâfâdan aña nişân⁶⁶

71. Ca’feri bil hücceti mü’minlerüñ

Ellerinde hem nişânı bunlarüñ⁶⁷

72. Mühr-i âl-i Muştâfâ vü Murtażâ

Olısdur bî-gümân rüz-ı cezâ

73. Yâ İlahî cümle-i mü’minlere

Vir bu mühri eyle ihsân anlara

61 Bu başlık H. ve M.’de yoktur.

62 taş K1.: taşâ K2. H. M.

63 ibâd K1. K2.: abâ H. M.

64 mühr eyledi K1. K2.: mühr sır eyledi H. M.

65 andan dağı K1.: andan dağı ol K2.: andan ol dağı H. M. // Cânın K1.: Câmı K2. H. M.

66 Ki ire Muştâfâdan aña bu nişân K1.: Ki ire Muştâfâdan aña nişân K2.: Ki ire aña Muştâfâdan bu nişân H. M.

67 bunlarüñ K1.: anlarüñ K2. H. M.

Adres

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8

Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714

e-posta: editor@rumelide.com

tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8

Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714

e-mail: editor@rumelide.com,

phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Kaynakça

- Akdoğan, M. N. (2014). Şîî Literatürde Hz. Ömer'in Bazı Hadiselerdeki Rolü. *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, XII, 86-116.
- Aycan, İ. (2005). Muâviye b. Ebû Süfyân. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (c. 30, s.s. 332-334). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı.
- Çiçekler, M. (2004). Mesnevi. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (c. 29, s.s. 320-322). Ankara: Türk Diyanet Vakfı.
- Devellioğlu, F. (2015). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Ebû Zehra, M. (2018). *Mezhepler Tarihi*. (Çev. Sıbğatullah Kaya). İstanbul: Çelik.
- Gölpınarlı, A. (1973). *Hurûfîlik Metinleri Kataloğu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- İnce, A. (2012). Anadolu'da Alevî-Bektaşî Geleneğinde Kerbelâ Toprağının Kullanımı. *Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, IV/1, 248-258.
- Kanar, M. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Say.
- Karaman, H. (1993). Ca'feriyye. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (c. 7, s.s. 4-10). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı.
- Kartal, A. (2001). Türkçe Mesnevilerin Tertip Özellikleri. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 69-119.
- Kılıç, F., & Bülbül, T. (2011). *Demir Baba Velâyetnâmesi (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Ankara: Grafiker.
- Kırman, A. (2004). *Yemînî'nin Fazîletnâmesi Şekil ve Muhteva Tahlili*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi.
- Kırman, A. (2013). Yemînî. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. (c. 43, s.s. 420-421). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı.
- Kutlar, F. S. (2010). Seher Abdal'ın Helvâ vü Nân'ı. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 56, 261-294.
- Kutlar, F. S. (2011). Menkabet-i Penc Keştî. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 58, 21-48.
- Noyan, B. (1999). *Bütün Yönleriyle Bektâşîlik ve Alevîlik*. Ankara: Ardıç.
- Öz, M. (1993). Ca'fer es-Sâdk. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (c. 7, s.s. 1-3). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı.
- Öz, M. (2003). Mehdi el-Muntazar. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. (c. 28, s.s. 376-377). Ankara: Türk Diyanet Vakfı.
- Öz, M. (2010). Şîa. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (c.39, s.s. 111-114). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı.
- Özmen, İ. (1995). *Alevî-Bektâşî Şiirleri Antolojisi*, c.2. Ankara: Saypa.
- Şahin, Ş. H. (2013). *Yemînî Fazîlet-nâme (İmam Ali'nin Erdemleri)*. Ankara: Sarıyıldız.
- Şemseddin Sami (2009). *Kâmûs-i Türkî, İstanbul: İkdâm matbaası (1317)*. İstanbul: Çağrı.
- Şenyurt, G. (2020a). *Fazîletnâme Işığında Yemînî*. Ankara: La Kitap.
- Şenyurt, G. (2020b). Derviş Muhammed Yemînî'nin Fazîletnâmesi'nde On İki İmam'ın Yeri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13/71, 94-106.
- Şenyurt, G. (2020c). Nusayrîliğin Alevî-Bektaşî Edebiyatına Tesiri ve Nusayr-i Tûsî Anlatısı. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 22, 210-232.
- Şenyurt, G. (2020d). Derviş Muhammed Yemînî'nin Fazîletnâmesi'nin Yazma Nüshaları Üzerine. VI. *Uluslararası TURKCESS Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi*, 30 Ekim-1 Kasım 2020, *TEBAD*, 34, İstanbul.
- Şenyurt, G. (2020e). Demir Baba Velâyetnâmesi'nde Derviş Muhammed Yemînî'nin Yeri. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 5/1, 66-71.

- Tepeli, Y. (2002). *Derviş Muhammed Yemînî Fazîlet-Nâme (Cilt 1-2): Giriş-İnceleme-Metin ve Gramatikal Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Tevfik, M. (1327). *Manastır Vilâyeti Tarihçesi*. Manastır: Beynelmilel Ticaret Matbaası.
- Ünver, İ. (1986). Mesnevi. *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, 52/415-417, 430-563.